

SZVÁK GYULA

A két tanszékvezető

Palotás Emil szokta emlegetni – és ez ténykérdés –, hogy elődje, Perényi József volt a leghosszabb ideig az ELTE Kelet-Európa Története Tanszékének vezetője a 20. században. Amúgy szerényen, arról nem tesz említést, hogy ő is csak pár hónappal „maradt le” mögötte: ketten összesen 45 esztendeig, 1957-től 2002-ig álltak a tanszék élén. Történelmi léptékkal sem kevés idő ez, s a két személyiség együtt majd’ egy félévszázad tanszéki történetét határozta meg.

Perényi József munkásságáról már viszonylag sokat írtam, Palotás Emil pedig – az egész szakma öröme – még aktív történész, ezért korai lenne bármiféle összegzés munkásságáról. Ebben a rövidke közleményben nem is teszek erre kísérletet, amint eltekintek kettőjük mindenfajta összehasonlításától is. Az alább közre adott dokumentum, amely az ELTE Levéltár 107. sz. fondjában található a Kelet-Európa Története Tanszék anyagai között, abba enged bepillantást, hogy Palotás Emil milyen körülmények között vette át a tanszék vezetését, milyen örökséget és egyben feladatot kapott, amikor e fontos megbízatást elvállalta.

Galántai József
tanszékcsoportvezető

Helyben

Tárgy: Kelet-Európai Történelmi Tanszék káderfejlesztési terve: 1980–1985

Tekintettel arra, hogy f. tanév végén lejár tanszékvezetői megbízatásom, s különben is nyugdíjaztatásomat kértem, nem tartam ildomosnak valamilyen konkrét terv kidolgozását, nehogy ezzel elébevégyak utódom esetleges elgondolásainak.

Úgy gondolom azonban, egy néhány gondolatot kifejthetek itt, amelyek a konkrét tervkészítést befolyásolják.

Nyugdíjba menetelem következtében a középkor előadásának bizonyos nehézségei mutatkoznak, Magyar István és Szvák Gyula tanársegédek azonban az én óráimat meg tudják tartani. E munkára hosszú időn át készítettem fel őket. Csupán azt kívánom itt megjegyezni, hogy Magyar Istvánnak a jövőben meg kell kezdenie az orosz, lengyel, csehszlovák történelem tanulmányozását, Szvák Gyulának pedig meg kellene ismerkednie a balkáni történet főbb problémáival, elsősorban Bizánc és a török birodalom történetével. A következő évek folyamán ezt a munkát mindketten elvégezhetik, mert az alapvető követelmény, nyelvtudásuk meg van hozzá.

A XIX. századi kelet-európai történet előadásával nincsenek problémák, mert azt Kun Miklós és Palotás Emil docensek végzik, és kívánatos volna, hogy továbbra is ők végezzék. Kisebb-nagyobb problémát rejt a legújabb kor története, amelyet évek óta Dolmányos István egyetemi tanár ad elő. Minthogy egészségi állapota engem aggodalommal tölt el, úgy gondolom, hogy gondoskodni kellene valakiről, aki az ő kiesése esetén el tudná látni ezt a feladatot. Ugyanebben a korszakban dolgozik ugyan Babadzsanova Róza, aki azonban véleményem szerint a Szovjetunió történetén kívül a többi kelet-európai ország történetét kellő színvonalon előadni nem tudja.

Ami a Tanszéken végzett tudományos munkát illeti, ott a következő 5 év munkáját elsősorban a jelenleg forgalomban lévő jegyzetek modernizálása kell, hogy kitöltse. A jegyzetek jelenleg ugyanis többségükben elavultnak tekinthetők, tehát a legújabb tudományos eredményeket felhasználva átdolgozásuk kívánatosnak látszik.

Számomra külön problémának tűnik a Lomonoszov Egyetemen közösen készítendő „Szovjetunió története” c. jegyzet elkészítése, melynek 16.sz.-ig terjedő részét nekem kellene megírni, s a 19.századi részben /a szovjet elvtársak a kért szöveget már átadták/ a mi részünkről Dolmányos István, Kun Miklós és Palotás Emil elvtársak vannak érdekelve. Gyenge egészségi állapotom nem biztos, hogy megengedi a vállalt munka elvégzését, s nem tudom, hogy a főszerkesztői tisztet nyugdíjas létemre el tudom-e látni. Ezért úgy gondolom, hogy a problémát újra meg kellene vizsgálni, mind a szerkesztő, mind pedig a szerzők személyi vonatkozásában.

Egyéni elképzelésem szerint távozásom után egy nagy lyuk keletkezik a török birodalom történetével kapcsolatban, melynek nincs nálunk szakértője. Elvben tehát kívánatos volna egy törökül tudó, a régi nyelvet is ismerő tudomá-

nyos kutató beállítása, az oszmán birodalom történetének nálunk tanított problémáit kutatná és előadásokat is tudna e tárgykörből tartani.

Budapest, 1980. március 18.

/: Perényi József :/

A levélből – minden diplomatikussága ellenére – jól kivehető, hogy Palotás Emil nem egy minden vonatkozásában rendezett tanszéket vett át, joggal tartjuk tehát nehéz örökségnek, amit kapott és amellyel megbirkózott az 1980 utáni években. És az is világosan kiderül, hogy – ami az utódlásának kérdését illeti –, Perényi József indirekt módon, de drasztikus egyértelműséggel támogatta Palotást Emil – akkor még – docenst, Dolmányos István professzorral szemben. Aminek bizonyára megvoltak a komoly szakmai, szervezeti okai, ám dokumentálni, ugyanabból a fondból, csak egy igen prózai esetet tudunk:

*Dr. Dolmányos István
egyetemi docens
Budapest*

Kedves Dolmányos elvtárs!

Szíves tudomásodra hozom, hogy a mai nappal négy dolgozónk megkezdte a tanszéki könyvtárunk rendezését és könyvállományunk ellenőrzését. A munka a szemináriumi helyiségünkben kezdődik, majd a Te szobádban folytatódik. Nagyon kérek, hogy dolgaidat rendezd el olyan formán, hogy azok embereinket ne akadályozzák munkájukban. Nevezetesen: jelenleg 3 íróasztal áll rendelkezésedre, kérem tehát, hogy abból kettőt a szobádból eltávolítani szíveskedjél, mert azok évek óta akadályozzák a rendes könyvtári munkát. Ezzel kapcsolatban felhívom figyelmedet, hogy tanszékünk három tagja jelenlétében kénytelen voltam megállapítani, hogy saját könyveid a polcokról a közeljövőben le fognak dőlni, s féltő, hogy valakit, esetleg saját magadat súlyosan megsebesíthetnek. A felelősséget magamról ezúton elhárítom.

Két évvel ezelőtt kérésedre megengedtem, hogy saját könyveid egy részét behozd és a folyosó felöli falra applikált saját könyvespolcodra helyezd. A megállapodást azonban megszegted, mert szobád egész szabadon álló falát bepól-

coztattad és a polcokon becslésem szerint 2.500 könyved foglal helyet. Ez teljesen szabály ellenes, s minthogy többszöri szóbeli kérésem ellenére semmi sem történt azok eltávolítására, így mint a Tanszék vezetője ezúttal hivatalosan felszólítalak e könyvek eltávolítására, mert a szabad falra a tanszéki könyvek számára van szükség. A beérkező új könyveinket máshova elhelyezni már nem tudjuk.

Kérlek, hogy levelemre egy héten belül válaszolni szíveskedjél, különben az ügyet kénytelen vagyok Dékánunkhoz felterjeszteni.

Budapest, 1974. december 5.

*/ Dr. Perényi József /
tanszékvezető egyetemi tanár*

Palotás Emil, természetesen, nem azért került a tanszék élére, mert ő szabályosan tárolta könyveit. Annak azonban, aki érvényes választ akár találni e kérdésre, bizony végig kell lapoznia a két történész 1980 előtt írt műveit.